

Noor Asharaf

Assistant Professor (Guest Faculty)

Dept. of Persian, MMHAPU, PATNA

Email: ashrafjnu@gmail.com

E-Content

Sem-1, Paper code: 102

Persian (M A)

Topic: Abdul Rahim Khan-i-Khanan, Cont...

عبدالرحیم خان خانان یکی از حامیان علم و فرهنگ و شعرای مشهور سده شانزدهم میلادی بشمار رفته و بواسطه کارنامه های سیاسی و نظامی و اشعار دل انگیز خود در صفحات تاریخ نام خویش را نقش کرده است. افزون بر اشعار مختلف، اثر معروف او ترجمه توزک بابری از ترکی جغتایی به فارسی است که پس از برگردان به نام «واقعات بابری» یا «بابر نامه» شناخته شد. برگردان این اثر در سال ۹۹۷ هـ ق به اتمام رسید و از نظر جلال الدین اکبرشاه گذشت که مورد تحسین فراوان واقع شد. همچنین دو اثر معروف در هیئت و طالع بینی به نام های «خت کتوکام» (Khet Kautukam) و «دواویشد یوگوالی» (Dwawishd Yogavali) از او باقی است.

عبدالرحیم خان خانان کتابخانه بزرگی تأسیس کرد و از سراسر جهان اسلام علما، هنرمندان، خوشنویسان و نقاشان را برای همکاری و رونق کتابخانه دعوت نمود، بهبود میرزا خطاط و برادرش میر علی خوشنویس و شجاع شیرازی استاد خط ثلث و نسخ، ملا عبدالرحیم هروی ملقب به عنبرین قلم و محمد حسین خطاط هر کدام مدتی در این کتابخانه به خوشنویسی و بازنویسی نسخ خطی پرداختند. از میان استادان مصور و شبیه ساز دو برادر به نامهای میان ندیم و میان فهیم نیز حضور داشتند که بیشتر کتابها بوسیله این دو تن تزئین می شد. در جلدسازی محمد امین خراسانی عنوان سرپرست را داشت و گروهی با وی همکاری می کردند. محمد امین از مشهد به هند مهاجرت کرده و مدت ها در خدمت کتابخانه بود و ماهانه برای وی ۴۰۰ روپیه حقوق معین شده بود.

عبدالرحیم خان خانان همچنین حامی خوبی برای احداث بناهای معماری بود. از جمله او چنین بنای مهم را در شهر برهانپور در ایالت مادیا پرادش هند بنا کرد.

بنای آرامگاه عبدالرحیم خان خانان توسط او برای همسرش در ۱۵۹۵ م ساخته شد و خود او را در ۱۶۲۷ م در همانجا به خاک سپردند. فرم آرامگاه خان خانان از آرامگاه همایون مشتق شده است و نمونه‌ای از یک نسخه جمع و جور از نوع آرامگاه‌های «مکعبی» است که در دهلی زیاد استفاده شده است. ازارهای دیوارهای بنا در باغی استوار است که نهرهای آب و استخر آن جایگزین باغ بزرگی است که در مقبره همایون دیده می‌شود. طرح مقبره خان خانان بخشی از تجربه‌هایی است که منجر به توسعه طرح و ساخت بنای باشکوه تاج محل شد. نمای ساختمان با سنگ پوشیده شده و گنبد بالای آن از سنگ مرمر است.

در سال‌های ۱۷۵۳ و ۱۷۵۴ از سنگ‌های مرمر و سنگ ماسه این مقبره برای ساختن آرامگاه صفدرجنگ استفاده کردند که آن هم در دهلی نو است. در حال حاضر برخی از سنگ‌ها افتاده‌اند و بنا وضعیت چندان مطلوبی ندارد. آرامگاه عبدالرحیم خان خانان در نزدیکی مجموعه نظام‌الدین اولیاء و در کنار آرامگاه همایون در دهلی واقع است و یکی از مراکز گردشگری این شهر به‌شمار می‌رود.

عبدالباقی نهاوندی در دوره زندگانی خان خانان در سال 1025 هجری / 1616 کتاب «مآثر رحیمی» را نوشت. این کتاب به زبان اردو هم ترجمه شده است: مترجم: سید منصور علی سهروردی، ویرایش: شریف حسین قاسمی، حواشی و ضمیمه جات: حسن بیگ، ناشر: الفیصل ناشران، لاهور، 2018. دکتر حسن بیگ ضمیمه‌ای نوشته است با عنوان: «کارخانه و گنجینه نفیس کتاب عبدالرحیم» و در آن کتاب‌های یافته شده از عبدالرحیم در کتاب‌خانه‌های اروپا و آسیا آمده است. تقریباً 23 کتاب است. از دیگر کتاب‌ها:

* خان خانان نامه (سوانح عمری خان خانان عبدالرحیم خان)، به زبان اردو: مؤلف: منشی دیبی پرشاد کایست ملازم راج جودپور، مقدمه و حواشی: حسن علی بیگ، مرکز مطالعات آسیای میانه و غربی، دانشگاه کراچی، کراچی، 1990.

* «شرح احوال و آثار عبدالرحیم خان خانان و خدمات او برای پیشرفت ادبیات فارسی»، به فارسی، نویسنده: دکتر سید حسین جعفر حلیم، گروه فارسی دانشگاه کراچی، پاکستان، 1992.